

מלחמת יום כיפורים

בצמוד לכוחות מתעלת סואץ ועד לנהר הליטאני

הרקע למלחמת יום הכיפורים

הסיבה העיקרית שהביאה לפרוץ מלחמת יום הכיפורים הייתה הקיפאון שנוצר במזרח התיכון לאחר מלחמת ששת הימים. ישראל שלטה בשטחים סוריים – רמת הגולן, ובשטחים מצריים- חצי האי סיני. באוגוסט 1970 הוכרזה הפסקת אש בקו התעלה, בגזרת ירדן וברמת הגולן, אולם מוקד הפעילות נותר בגזרה הלבנונית שלא רגעה. עם עלייתו לשלטון של אנואר סאדאת ב-1970, הוא סילק את היועצים הסובייטים ממצרים בשנת 1971, וכך למעשה בסודי סודות החל סאדאת בתכנון ממשי של המלחמה בראשית 1973 יחד עם סוריה. מבחינת מדינת ישראל וצה"ל הסבירות למלחמה בחזיתות אלו הייתה נמוכה ביותר, ולכן לא הועלה כל חשש. יתר על כן תנועת הכוחות שנצפתה הוגדרה כהתכוננות לתרגיל מצרי גדול בגבול הדרומי, ובצפון הועלתה הכוננות אך לזמן קצר ובוטלה בעקבות הרגיעה בגבול. הרמטכ"ל דאז, דוד אלעזר, תגבר כוחותיו בשתי הגזרות רק יומיים לפני פרוץ המלחמה. בבוקר יום הכיפורים ה-6 באוקטובר הגיעה ידיעה כי צפויה להיפתח מלחמה באותו הערב, בשתי החזיתות. פעילות קדחתנית החלה מיד ביחידות רבות, במהלך היום מחסני החירום פתחו שעריהם ושדרות טנקים החלו להיערך למסע הארוך. במקביל החלה היערכות בסדנאות החיל, מרבית הסדנאות היו במצב של כוננות מיום שישי בערב. בשעות הצהריים יחידות חימוש אחרות כבר החלו בגיוס המילואים שלהן.

חיל החימוש משפר את מאזן הכוחות

במלחמות העבר תרומתו של חיל החימוש הייתה בעיקר בשלב ההכנה ובשלב שלאחר המלחמה, ואילו במלחמה זו באה לידי ביטוי פעולתו של חיל החימוש דווקא במהלך הקרבות כמכפיל וכמשלש כוח; בימי הלחימה הראשונים ובמהלך הקרבות האינטנסיביים בתוך שטחי סיני, בעומק הלחימה, כל כלי שתוקן הוחזר לקרב ושיפר את מאזן הכוחות לטובתנו.

מלחמת יום הכיפורים מחולקת ל-3 שלבים:

שלב הבלימה

שלב גיוס חיילי המילואים לחזית הוגדר בלימה, גיוס ותנועה; במערך המצרי בקו התעלה היו שתי ארמיות שכללו טנקים וארטילריה רבה מאוד, טילי קרקע- אוויר ומטוסי קרב. ובנוסף שלל כוחות חי"ר וציוד לפריצת סוללות עפר, תכנית המצרים הייתה לצלוח את התעלה וכיבוש המעברים בצד ישראל. אוגדת כוחות שריון וחי"ר הוקפצה למולם. המצרים אמנם הצליחו לחצות את התעלה ב-7 לאוקטובר 1973 אך בצורה חלקית.

שלב הצליחה וצבירת הכוח

בשלב זה תכנן הרמטכ"ל לפתוח במתקפת נגד בחזית הדרומית ולהתכונן לצליחה מערבית, אולם לקראת הצהריים נבלם ניסיון הצליחה של אוגדת אדן ונגרמו לו אבדות רבות. כעת חזרה החזית למצב היערכות לבלימה.

שלב מתקפת הנגד

בשלב זה נטל צה"ל את היוזמה לידיו. בימיה הראשונים כאמור, לא הייתה התקדמות אלא בלימה בלבד. לנוכח השחיקה הגדולה של המערכות, כל כלי שהוחזר שיפר את מאזן הכוחות. בהמשך המערכה הכלים יצאו לתיקון ושוב אף לאותה המערכה עקב ההתקדמות האיטית של הכוחות. משהצליחו הכוחות לשמור על מאזן יציב למדי בארבעת ימי הלחימה הראשונים, היה על כוחות החימוש ליצור כוח עדיף שייצא למתקפת נגד אל קרב ההכרעה. בימים שבין שלב הבלימה למתקפה הוכפלה כמות הכלים הכשירים של כל כוח.

עבודה ללא לאות ולה מחיר קשה מנשוא

את קרבות הבלימה הראשונים ערכו יחידות קרביות סדירות, שהיו להם יחידות חימוש אורגניות משלהן והן החלו בתפקידן עם פרוץ הקרבות. אנשי החימוש נסוגו בתנועה לאחור לצורך תיקון הכלים, ואף לעיתים נוכח השינויים בקווי החזית הם מצאו עצמם עובדים למול אויב במרכז המתקפה הנגדית. תנאי עבודה אלו היו קשים מנשוא. הנסיבות גבו מחיר דמים יקר תחת אש ההפגזות, ריבוי מתקפות האוויר מצד האויב בצורה שיטתית ויעילה. מספר הנפגעים בחיל היה רב בהרבה ממלחמות אחרות. תנועת הרכבים מיחידות המילואים אל קווי החזית ארכה לעיתים מאות קילומטרים. ביניהם רכבים קרביים משוריינים ועליהם כלי נשק. תנועה כזו הייתה משימה קשה לכלים ותבעה מחיר כבד שהתבטא בהישחקות ציוד. לפיכך נדרשו הכוחות לטפל בזריזות בכל כלי ולהעמידו לתפעול במהירות.

כלים ואמצעים

האויב הסורי והמצרי היה מצויד בנשק סובייטי חדיש. כוחות האויב חלפו על פני קווי הפסקת האש ותקפו את מערך הבלימה של צה"ל שכלל את כוחות השריון החי"ר והארטילריה. תנועתם המהירה של כוחות צה"ל לעבר קווי החזית שבאה בזכות התארגנותו והצטיידותו המהירה של צבא המילואים. הקרבות הקשים והנוקשים שניטשו בקווי הבלימה, גבו מחיר כבד מהלוחמים האמיצים שעמדו בקרב הבלימה וממצבת ציוד הלחימה. אחזקת ציוד הלחימה של צה"ל הושתתה על מערך האחזקה של החימוש בכל הדרגים, וכללה ציפייה לרמה גבוהה של ציוד לחימה תקין בכמות הנדרשת.

תוצאות המלחמה

מלחמת יום הכיפורים נסתיימה בלחץ המעצמות והאוי"ם, לאחר שצה"ל היטה את כף המאזניים לטובתו. בסיום הקרבות עמד צה"ל בצפון במרחק עשרות קילומטרים בלבד מדמשק ובדרום במרחק 101 ק"מ מקהיר. לאויב המצרי נגרמו אבדות קשות-כעשרת אלפים הרוגים, וכשמונת אלפים שבויים וכמוהו גם האויב הסורי. גם בקרב כוחות צה"ל נהרגו מעבר לאלפיים וחמש מאות איש. סך הנזקים והאבדות ברכוש היה כבד מנשוא עבור שני הצדדים.

לאחר המלחמה הוקמה "ועדת אגרנט"-ועדת חקירה ממלכתית בראשותו של השופט אגרנט-במטרה לברר את הסיבות שהביאו למחדל זה. מסקנותיה אילצו את הרמטכ"ל דוד אלעזר ובכירים נוספים לפרוש מצה"ל.

מלחמה זו פגעה מאוד במעמדה הבינלאומי של ישראל ובכוח ההרתעה שלה; תוצאות מלחמת יום הכיפורים גרמו ללחץ בינלאומי שהביא בתיווך אמריקאי לחתימת הסכמי ביניים בין ישראל לבין המדינות התוקפות, למצרים הוחזרו שטחים ניכרים- כולל בארות הנפט של אבו-רודס בסיני, וחלק ממעברי המתלה והגידי. המלחמה גרמה לזעזועים, לתהיות ולספקות מדיניים, כלכליים וחברתיים שהובילו למהפך פוליטי, ובעקבותיו למשא ומתן עם מצרים ב- 1979 עד לחתימת הסכמי השלום.

פעילות סדנה גיסית 650 במלחמה

פריסתה של הסדנה גיסית בערב מלחמת יום כיפור הייתה מורכבת מ-4 בסיסים פלוגות בג'וליס, פלוגה בצאלים (פלוגה ד') ושלוחות ברפיח ובשבטה.

ביום שישי 5 באוקטובר התקבלה התרעה על כוננות ביחידות צה"ל והסיבה לכך הייתה עליית "המתח הביטחוני בסיני". עם פרוץ המלחמה, כינס מפקד היח"ג, אל"מ יעקב מרדכי, את קציני המטה לישיבת חירום. סגנו היה באותה העת, סא"ל שחר בן נון ויחדיו תיזרכו את המפקדים לקראת המלחמה, ע"י קביעת סדרי עדיפויות לציוד שהיה בטיפול (טנקים, נשק, ציוד אופטי ובעדיפות משנית רכבים) במקביל ניתנה הודעת התרעה למילואים ומיד החלו בהכנת הגש"ח הנייד שנועד לשרת את אוגדה הגייס 162. גש"ח שאומן עוד לפני פרוץ המלחמה, יצא מיד עם ההודעה לשטח כאשר אל"מ יעקב מרדכי בראשו. בהמשך, לאחר בניית יחידות הגש"ח בסיני בעיקר בציר הצפוני בבלוזה, בסמוך לכוחות 162 יצר המפקד קשר יומיומי עם הסדנה מהגש"ח ודאג להפעלת סבבי סמי-טריילרים ומשאיות שדחפו ציוד הדרוש לשדה הקרב.

במהלך המלחמה אותרה בעיה קריטית בנושא יחידות הכוח מנועיהם, תיבת הילוכים לטנקים ולנגמ"שים, לכן החלה התארגנות כללית ליצור "רכבת יבשתית" הדוחפת את הציוד הנדרש וכאמור עבודה סביב השעון במטרה לתגבר את יחידות הכוח החסרות ולאלתר מתקני בדיקה לתפוקת היצור.

ואכן אנשי החימוש נקלעו למצבים שאינם חזויים מראש, ללא פתרונות מקובלים, פתרו במאמץ עילאי תוך עצמאות, כושר אילתור ותושייה את הבעיות שהועלו בפניהם. כלים שנפגעו קשות הועברו לסדנאות עורפיות ולמש"אות במהירות האפשרית.

תוך כדי הלחימה קלטו אנשי חיל החימוש כלי נשק וציוד חדש שנתקבלו תוך כדי לחימה, בעיקר ציוד שלל סובייטי. ובעזרת הידע ההיגיון והתושייה המקצועית, השתלטו חיילי החימוש במהירות יוצאת מן כלל על המערכות הסובייטיות. הישג חיל החימוש המרכזי במלחמה זו הינו שכלים אשר הוחיאו ע"י אנשי החיל המתינו לצוותים שיאיישו אותם ולא לאנשי החימוש שיטפלו בהם (מתוך סיכום לקחי יוכ"ה אל"מ (מיל') יורם לונדון, קח"ש 162 במלחמה) לאחר השחיקה הגדולה בכלים, בשנת 1974 נטל על עצמו חיל החימוש משימה כבדה ומורכבת מאוד- להחזיר את כל הכלים לכשירות מלאה עד סוף אותה שנה, גם במשימה כבדה זו עמדו חיילי חיל החימוש בכבוד.

חולייה טכנית של הסדנה הגיסית

פעילות יחש"מ 652 במלחמה

יחש"מ 652 ערב יום הכיפורים כלל את סדנאות אזור, צריפין, יריחו, גיפטליק, עזה, בילו, קסטינה, בית-ליד, ירושלים, יחידת מוסכי חוץ, גדעון, עין-יהב וסדנה אילת. בצהרי ה-5 באוקטובר, ערב יום הכיפורים מתקבלת הודעה טלפונית לסגן מפקד היחש"מ על העלאת רמת הכוננות וביצוע הכנות מקדימות למלחמה. מפקד היחידה עמד לשמש כתורן פיקודי ויצא למפקדת הפיקוד.

מיד יצאה הודעה לא לשחרר את החיילים שעדיין ביחידה. בשעות הצהריים כל הסדנאות מדווחות למפקדת היחש"מ על רמת כשרותן בכל התחומים. כלל החיילים הוחזרו ליחידה, ההכנות ביחש"מ נמשכות לאורך כל הלילה ובבוקר שלמחרת הצטיירה למפקד היחש"מ התמונת מצב הבאה: כ-750 כלי-רכב המתינו לתיקון מתוכם כ-55 לא היה עבורם חלקים, כמות החיילים בסדנאות עומד על כ-900. הסדנאות הרלוונטיות הכינו את האמצעי חילוץ למיניהם. לאחר מנוחה קלה ממשיכה העבודה להתנהל באותה הדחיפות שבה התנהלה במשך כל הלילה. מרגע זה ואלך כל כלי-הרכב שהגיעו לסדנה לתיקון ביצעו בהם רק תיקוני תקלות בטיחותיות וזאת על-פי הנחיות הפיקוד. במקביל הוציא היחש"מ מתוך הסד"כ שלו את גש"ח 794 שסייע לפרוס את אוגדתו של מוסא פלד מתוך מחסני החרום וליווה אותו במהלך כל המלחמה. בתחילת המלחמה חנה הגש"ח באל על אשר ברמת הגולן ושם הופגז ע"י הסורים, בהפגזה זו ניפגעו מספר חיילים מהגש"ח ומתוכם חלל אחד. השריון הישראלי לחם עם טנקי שוט בנזין שגרמו לתקלות רבות במסגרת האוגדה. האוגדה דילגה במהלך המלחמה לסיני והגש"ח כמובן בצמוד אליה, זאת הייתה משימה מורכבת להוריד את הגש"ח מרמת הגולן לסיני. בתקופה זאת החלו להעסיק ערבים פלסטינאים בסדנה עזה.

מבצע ליטאני

המבצע נועד להרוס את בסיסיהם של ארגוני המחבלים הפלשתינים, שהתבססו בדרום לבנון מאז שהפסקת האש במלחמת האזרחים בלבנון נכנסה לתוקפה, באוקטובר 1976. המחבלים השתלטו על האזור ועל האוכלוסייה שבו, הקימו בסיסים וביצורים, פרשו מערך תותחים ואגרו כמויות גדולות של נשק. דרום לבנון הפכה לאזור הנתון כמעט לשליטתם, שזכה בכלי התקשורת לכינוי "פתחלנד". ארגוני המחבלים השתלטו גם על נמל צור שבצפון המדינה וקיבלו דרכו נשק וציוד צבאי. בראשית מרץ 1976 כבשו המחבלים את הכפר מרון אלראס הסמוך לגבול ישראל ושולט על סביבתו. ההתקרבות חייבה את ישראל להגיב. תגובה זו באה אחרי פיגוע הדמים בכביש החוף, שבו השתלטו מחבלים על אוטובוס שהסיע מטיילים וגרמו למותם ולפציעתם של רבים. המבצע החל ב-14 במרץ 1978, ולאחר חמישה ימי לחימה כוחותינו השתלטו על כל המרחב עד לנהר הליטאני ועל מורדות ההר בואכה צור.

המבצע פגע קשה במחבלים מבחינת כוח אדם, תשתית ואמצעי הלחימה, והפסיק את תהליך ההתחזקות שלהם בדרום לבנון.

תרומת יחש"מ 652 במבצע ליטאני

עם הכנת כוחות החי"ר למבצע ליטאני ניתנה פקודה פיקודית להכין כוחות אחזקה בהתאם לכמות הכלים שהשתתפו במבצע. מפקדת יחש"מ 652 הכין באמצעות סדנה אזור כיתות אחזקה בתחום הנגמ"ש. הכיתות זוודו וצויידו והוכנו לעלייה לגבול הצפוני. סמוך למבצע הוכפף הכוח לחטיבת הצנחנים ונישאר איתו לאורך כל ימי הלחימה.